

De Aosta-vallei : een paradijs voor lepidopterologen (Lepidoptera) (vervolg) *

Marcel FAQUAET

2. Nachtvinders

Inleiding

We hebben het soms lastig om tijdens de 2 à 3 vakantieweken in de Aosta-vallei onze doelstellingen : dagvlinderwaarnemingen, fotografie en nachtvangsten, tot een goed einde te brengen. Dat het mits wat doorzettingsvermogen mogelijk is deze drie zaken te combineren, moge blijken uit de hierna volgende opsomming van de waargenomen nachtvindersoorten.

Er bestaat weinig literatuur over specifieke nachtvinderwaarnemingen in de Aosta-vallei. Tijdens verlofperioden in het buitenland worden meestal alleen dagvlinders verzameld en slechts hoogst zelden neemt men ook een paar nachtvinders mee die men overdag aantreft. TEOBALDELLI (1979) geeft een summiere opsomming van de nachtvinders welke hij overdag ving in de Cogne-vallei en bij de straatverlichting tussen Cogne en Gimillan. FORSTER & WOHLFAHRT (1960, 1971 en 1981) verwijzen regelmatig naar : Südalpen, Hochlagen der Alpen, Alpenvorland, Südtälern der Alpen enz. In het onlangs verschenen werk van BERIO (1985) is op de verspreidingskaart met een paar zwarte stipjes aangegeven dat er nachtvinders zijn verzameld in de Aosta-vallei : Settore alpino occidentale. Er is tot nu toe slechts één deel van een hele reeks verschenen : Noctuidae I. Verder onderhouden we goede contacten met HELLMANN en BROCKMANN die bezig zijn met een publikatie over nachtvinders van respectievelijk de Brenta-Gruppe en de Aosta-vallei (BROCKMANN, 1986).

Beschrijving van de biotopen en de gebruikte apparatuur

De periode loopt, zoals bij de dagvlinders, over 5 jaar. Dit vanaf begin juli in 1982 tot ongeveer half augustus in 1985; dit maakt ook ongeveer zes weken waarnemingen. We gingen regelmatig op nachtvindervangst te : Aise (ca. 900 m), Cerellaz (ca. 1200 m), Vens (ca. 1700 m) en Col de Joux (ca. 2000 m).

Aise

Zoals op alle andere plaatsen legden we hier het laken op de asfaltweg, in een kleine inham langs de kant van een klein bosje. Het biotoop is vrij vochtig, dit door het besproeien van weiden en akkers, van het hoger gelegen Cerellaz. We hadden er zoals op de andere plaatsen geen hinder van de openbare verlichting. Soms een voorbijrijdende auto, maar dit gaf geen probleem. De begroeiing is summier opgegeven bij de dagvlinders al mogen we zeker de aanwezigheid van sparren (*Abies alba* MILL.) niet vergeten. Dit geldt voor alle biotopen.

Cerellaz

Hier legden we het laken, eveneens langs de kant van de weg, onder een zeer oude kastanje, waar we goed verscholen zaten tegen de wind. Achter ons

* zie *Phegea* 15 : 47-59, 91-107.

een paar hellingen met alpenweiden, en voor ons een paar diepe ravijnen, met de meeste verscheidenheid aan beplanting. De lichtbundel van de lamp ging hier om zo te zeggen tot oneindig. We waren hier zeker het meest, gezien de nabijheid van onze verblijfplaats.

Vens

Dit is zeker de mooiste plaats die we hier hebben gevonden om nachtvlinders te vangen. Zoals hoger aangehaald, legden we ook hier het laken langs een smalle asfaltweg, juist in de bedding van een kleine vallei. Langs alle kanten had de lichtbundel 100% effect. Als de weersomstandigheden gunstig waren, kwamen hier 's nachts duizenden vlinders naar de lamp, en was het noodzakelijk het laken regelmatig te reinigen, door het af te schudden in het ravijn. Dit deden we ook wel op de andere plaatsen.

Col de Joux

Naast enkele kleine weiden, doorsneden door een beekje, legden we hier het laken op de rand van de stofferige weg. We kwamen naar hier om alpiene soorten te vangen. De terugweg 's nachts is zeer gevaarlijk, pikdonker en met zeer veel S-bochten.

Een opsomming geven van alle door ons waargenomen soorten zou ons te ver leiden. Daarom zullen we ons beperken tot deze welke volgens ons de moeite waard zijn vermeld te worden voor deze prachtige streek. De soorten die we overdag vingen, zullen als dusdanig vermeld worden. De gebruikte apparatuur is een wit laken, 3 op 3 m, op de grond. Op de vier hoeken legden we een flinke steen, om het laken glad te houden en eventuele windstoten op te vangen. We gebruikten een HPL-lamp van 125 W opgehouden door een driepikkel-pootje, ongeveer 20 cm boven het laken. Elektriciteit werd verwekt door een generator Honda E.M. 300 W. De lamp werd aangestoken een poosje voor duisternis en gedoofd rond 1.30 u in de morgen. Om een goed overzicht te hebben van de soorten die naar de lamp kwamen, werd het laken regelmatig gereinigd door de vier hoeken ervan bij elkaar te nemen en het af te schudden een eindje verwijderd van de lamp.

Opsomming der waargenomen nachtvlinders :

2.A. HEPIALIDAE

Triodia sylvina LINNAEUS. Eén waarneming te Vens op 2-VIII-1985. Begin van de vliegtijd.

2.B. COSSIDAE

Lamellocossus terebra DENIS & SCHIFFERMÜLLER. Te Cerellaz in 1984 en 1986 telkens één exemplaar.

Dypsessa ulula BORKHAUSEN. Zeldzaam, zowel te Cerellaz, Vens en Col de Joux. Geen waarnemingen te Avise.

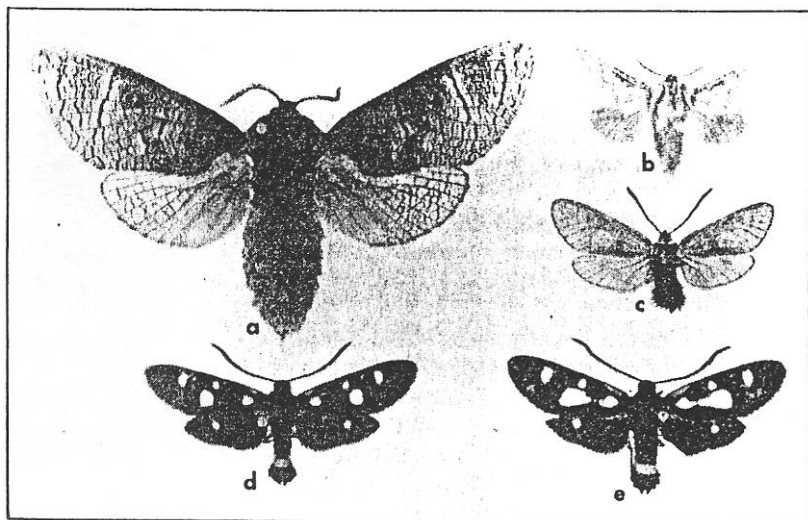
2.C. ZYGAENIDAE

We hebben tal van soorten uit deze familie in de Aosta-vallei waargenomen : *Zygaena transalpina* ESPER, *Z. lonicerae* SCHEVEN, *Z. carniolica* SCOPOLI, *Z. purpuralis* PONTOPPIDAN, *Z. osterodensis* REISS, *Z. viciae* DENIS

& SCHIFFERMÜLLER, *Z. loti* DENIS & SCHIFFERMÜLLER en *Z. filipendulae* LINNAEUS, maar twee soorten verdienen wat meer uitleg :

Zygaena ephialtes LINNAEUS f. *coronillae* ESPEL. Massaal waargenomen te Avise en Cerellaz, vooral op bloeiende distels, maar ook op Wit vetkruid. Er komen vlinders voor met slechts 5 vlekken in plaats van 6; vlek 6 is in dit geval verdwenen, en niet zelden is vlek 4 sterk vergroot.

Zygaena exulans HOCHENWARTH. Van deze hoogvlieger, steeds boven 2200 m, werden voor het eerst enkele exemplaren verzameld te Vetan, dicht bij Le Crotte, op 4-VIII-1985. De Zygaenidae-soorten werden overdag waargenomen.

Figuur 18 : a. *Lamellocossus terebra* DENIS & SCHIFFERMÜLLER, Cerellaz 14.VII.1986; b. *Dyspessa ulula* BORKHAUSEN, Col de Joux 8.VII.1983; c. *Zygaena exulans* HOCHENWARTH, Vetan 4.VIII.1985; d. *Zygaena ephialtes* LINNAEUS, Cerellaz 12.VII.1982; e. *Zygaena ephialtes* LINNAEUS, f. *coronillae* ESPEL, Cerellaz 12.VII.1982.

2.D. THYRIDIDAE

Thyris fenestrella SCOPOLI. Van deze soort zijn op drie plaatsen overdag vlinders waargenomen : Quart, Avise en Vetan. Deze Ruitvlindertjes kwamen gretig naar natte plaatsen op het wegdek. Door hun kleine gestalte en gelijkenis met vliegen, waren ze zeer moeilijk waar te nemen. Ook hun schutkleuren op het asfalt helpen hen daarbij.

2.E. LASIOCAMPIDAE

Malacosoma castrensis LINNAEUS. Zeer gewoon te Vens. Te Cerellaz en op de Col de Joux zeldzaam en te Avise zeer zeldzaam. Ook de wijfjes komen gretig naar de lamp.

Figuur 19 : *Zygaena trifolii* ESPER, nectar zuigend uit *Sedum reflexum* L., Avise.

Lasiocampa trifolii DENIS & SCHIFFERMÜLLER. Gewoon te Cerellaz en te Vens, alleen begin augustus in 1985 : begin van de vliegtijd. Er komen ook wijfjes naar de lamp, maar veel minder dan mannetjes. Volgens FORSTER & WOHLFAHRT (1960) vliegen de mannetjes ook overdag, het meest in de namiddag. Wij hebben dit niet kunnen vaststellen.

Dendrolimus pini LINNAEUS. Gewoon te Vens en op de Col de Joux. Zeldzaam te Cerellaz en zeer zeldzaam te Avise. Niet alle vlinders behoren tot de vorm *montana* STAUDINGER.

Malacosoma alpicola STAUDINGER. Van deze soort vingen we één wijfje iets hoger dan de Col de Joux-op 15-VII-1983, en één mannetje te Vetan op 31-VII-1984, beide overdag.

2.F. LEMONIIDAE

Lemonia taraxaci DENIS & SCHIFFERMÜLLER. Slechts één mannetje waargenomen : op de Col de Joux, 11-VIII-1985. Volgens FORSTER & WOHLFAHRT (1960) vliegt de soort in de Alpen tot 2000 m hoog vliegtijd einde juli tot begin oktober.

2.G. THYATIRIDAE

Tethea or DENIS & SCHIFFERMÜLLER. Zeldzaam op de Col de Joux : 2 vlinders op 9-VII-1983. Zeer zeldzaam te Cerellaz : 1 vlinder op 9-VIII-1985 en eveneens zeer zeldzaam te Vens : 1 vlinder op 11-VII-1983. Geen waarnemingen te Avise.

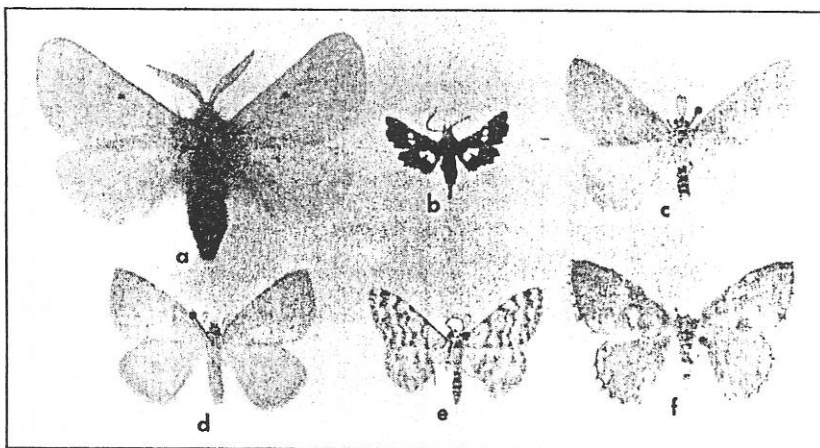
2.H. GEOMETRIDAE

Aplasta ononaria FUESSLY. Slechts twee waarnemingen : beide te Vens op respectievelijk 15-VII-1983 en 27-VII-1984.

Geometra papilionaria LINNAEUS. Gewoon te Avise en te Cerellaz, zeldzaam te Vens en geen waarnemingen op de Vol de Joux.

Comibaena bajularia DENIS & SCHIFFERMÜLLER. Zeer zeldzaam te Avise en te Cerellaz, geen waarnemingen op de hoger gelegen plaatsen.

Tethidia smaragdaria FABRICIUS. Zowel te Avise als te Cerellaz gewoon, zeer zeldzaam te Vens, geen vlinders op de Col de Joux.

Figuur 20 : a. *Lemonia taraxaci* DENIS & SCHIFFERMÜLLER, Col de Joux 11.VIII.1985; b. *Thyris fenestrella* SCOPOLI, Aise 20.VII.1984; c. *Thetidia smaragdaria* FABRICIUS, Vens 27.VII.1984; d. *Aplasta ononaria* FUESLY, Vens 15.VIII.1983; e. *Glossotrophia rufomixtaria* DE GRASLIN, Aise 13.VII.1983; f. *Comibaena bajularia* DENIS & SCHIFFERMÜLLER, Cerellaz 14.VII.1986.

Hemistola chrysoprasaria ESPER. Zeldzaam te Aise en te Cerellaz, zeer zeldzaam te Vens en geen waarnemingen op de Col de Joux.

Scopula decorata DENIS & SCHIFFERMÜLLER. Slechts één waarneming te Vens op 15-VII-1983. Begin van de tweede generatie.

Scopula incanata LINNAEUS. Zeldzaam te Vens, gewoon op de Col de Joux, zeer zeldzaam te Cerellaz, geen vlinders te Aise. Begin van de tweede generatie.

Scopula imitaria HÜBNER. Slechts één waarneming : Cerellaz, 4-VII-1982. Einde van de eerste generatie.

Idaea sericeata HÜBNER. Gewoon te Vens, zeldzaam te Cerellaz, geen waarnemingen op de twee andere plaatsen. Volgens FORSTER & WOHLFAHRT (1981) vliegt deze soort in de zuidelijke Alpendalen tot 1200 m en is gewoon op de vliegplaatsen.

Idaea vulpinaria HERRICH-SCHÄFFER. Slechts drie waarnemingen, alle te Aise op respectievelijk : 13-VII-1983, 24-VII-1984 en 1-VIII-1984.

Idaea moniliata DENIS & SCHIFFERMÜLLER. Slechts één waarneming : Aise, 24-VII-1984. Begin van de vliegperiode.

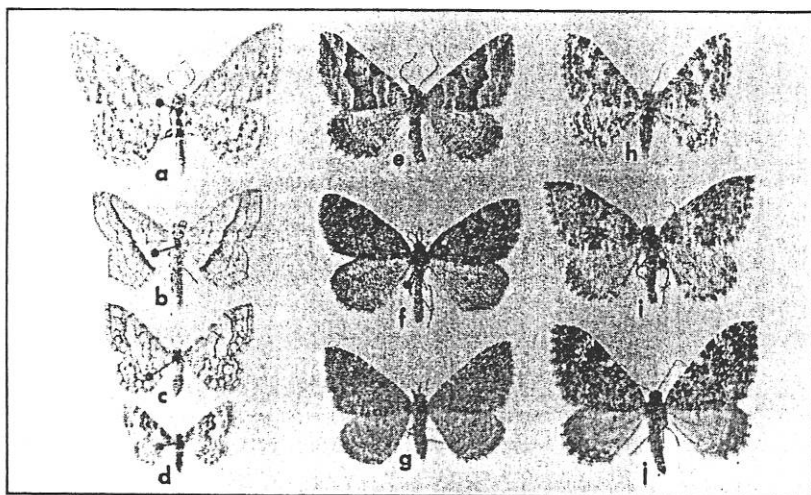
Idaea dilutaria HÜBNER. Slechts één waarneming : Cerellaz, 11-VII-1983.

Idaea vesubiata MILLIÈRE. Slechts één waarneming : Vens, 14-VII-1982.

Idaea pallidata DENIS & SCHIFFERMÜLLER. Slechts één waarneming : Aise, 31-VII-1985.

Idaea contiguaria HÜBNER. Slechts twee exemplaren te Cerellaz op 22-VII-1984.

Glossotrophia rufomixtaria DE GRASLIN. Slechts drie waarnemingen : één vlinder te Cerellaz op 29-VII-1982 en twee vlinders te Aise op 13-VII-1983.

Figuur 21 : a. *Scopula incanata* LINNAEUS, Cerellaz 22.VII.1984; b. *Scopula imitaria* HÜBNER, Cerellaz 4.VII.1982; c. *Idaea moniliata* DENIS & SCHIFFERMÜLLER, Cerellaz 14.VII.1986; d. *Idaea vulpinaria* DENIS & SCHIFFERMÜLLER, Avise 1.VIII.1982; e. *Scotopteryx vicinaria* DUPONCHEL, Vens 14.VII.1982; f. *Thera cognata* THUNBERG, Col de Joux 9.VII.1983; g. *Cataclysme rigata* HÜBNER, Cerellaz 11.VII.1983; h. *Catarhoe putridaria* HERRICH-SCHÄFFER, Vens 2.VIII.1985; i. *Entephria infidaria* DE LA HARPE, Vens 8.VII.1982; j. *Euphyia frustata* TREITSCHKE, Vens 12.VII.1986.

Cataclysme rigata HÜBNER. Gewoon te Avise, Cerellaz en Vens, geen waarnemingen op de Col de Joux.

Scotopteryx vicinaria DUPONCHEL. Gewoon te Vens, zeldzaam op de Col de Joux, geen waarnemingen op de lager gelegen vindplaatsen. Volgens FORSTER & WOHLFAHRT (1981) vliegt de soort in twee generaties : midden april tot einde juni en begin juli tot einde augustus. De zuidelijke Alpendalen zijn niet vermeld.

Scotopteryx bipunctaria DENIS & SCHIFFERMÜLLER. Wellicht opgejaagd uit het schaarse struikgewas te Pondel, ving ik op 13-VIII-1985 één exemplaar van deze soort. In 1982 en 1983 ving ik deze spanner rond de lamp zowel te Vens als te Cerellaz.

Catarhoe putridaria HERRICH-SCHÄFFER. Alleen waarnemingen te Vens en daar zeer gewoon.

Catarhoe cuculata HUFNAGEL. Zeldzaam te Cerellaz en te Vens, geen waarnemingen op de andere plaatsen.

Epirrhoe rivata HÜBNER. Slechts één waarneming : Avise, 13-VII-1982. Begin van de tweede generatie.

Entephria infidaria DE LA HARPE. Slechts twee waarnemingen te Vens op 8-VII-1982. Volgens FORSTER & WOHLFAHRT (1981) vliegt de soort in de Alpen tot ongeveer 1500 m. Vliegtijd van begin juli tot half augustus. Er is slechts één generatie per jaar.

Entephria caesiata DENIS & SCHIFFERMÜLLER. Slechts waarnemingen op de Col de Joux en daar zeer gewoon, vooral in 1983. Volgens FORSTER & WOHLFAHRT (1981) zou de soort zeldzaam zijn in de zuidelijke Alpendalen.

Nebula salicata HÜBNER. Zeer zeldzaam. Slechts drie waarnemingen : één te Avise op 13-VII-1983, één te Vens op 8-VII-1982 en één op de Col de Joux op 9-VII-1983.

Nebula nebulata TREITSCHKE. Slechts één waarneming op de Col de Joux op 9-VII-1983. Volgens FORSTER & WOHLFAHRT (1981) is de soort in de zuidelijke Alpen in de regel zeer zeldzaam.

Thera cognata THUNBERG. Waarnemingen op de vier plaatsen, maar steeds zeldzaam.

Colostygia aptata HÜBNER. Zeer zeldzaam. Waarnemingen te Cerellaz : één op 11-VII-1983 en één op 4-VIII-1985. Te Vens één vlinder op 15-VII-1983 en één op de Col de Joux op 9-VII-1983.

Colostygia olivata DENIS & SCHIFFERMÜLLER. Alleen waarnemingen te Vens : twee exemplaren op 14-VII-1982 en één vlinder op 8-VIII-1985.

Colostygia lineolata FABRICIUS. Slechts drie exemplaren op de Col de Joux op 9-VII-1983. Volgens FORSTER & WOHLFAHRT (1981) vliegen de vlinders overdag in de zonneschijn. Onze waarnemingen gebeurden 's nachts rond de lamp.

Horisme testaceata HÜBNER. Gewoon te Cerellaz, vooral in 1983. Zeer zeldzaam te Vens : één vlinder op 15-VII-1983. Geen waarnemingen op de andere plaatsen.

Horisme tersata DENIS & SCHIFFERMÜLLER. Slechts één waarneming : Avise 13-VII-1983.

Pareulype berberata DENIS & SCHIFFERMÜLLER. Gewoon te Vens, zeldzaam te Avise en op de Col de Joux, geen waarnemingen te Cerellaz.

Spargania luctuata DENIS & SCHIFFERMÜLLER. Op de vier plaatsen maar nooit gewoon.

Philereme vetulata DENIS & SCHIFFERMÜLLER. Gewoon te Cerellaz : vooral in 1983, één waarneming te Vens op 14-VII-1982, geen waarnemingen van de andere plaatsen.

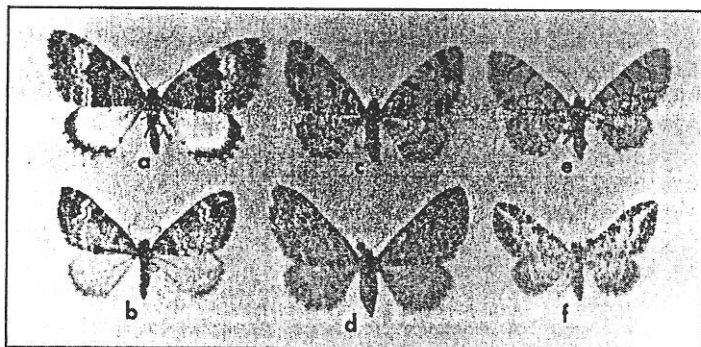
Euphya frustata TREITSCHKE. Gewoon te Vens en op de Col de Joux, zeldzaam te Cerellaz en geen waarnemingen te Avise.

Perizoma alchemillata LINNAEUS. Slechts één waarneming te Cerellaz op 23-VII-1983. Volgens FORSTER & WOHLFAHRT (1981) vliegt de soort in de Alpen tot 1900 m, en al naar gelang van de plaats is ze zeldzaam of ontbreekt er volledig.

Perizoma hydrata TREITSCHKE. Eveneens slechts één waarneming te Cerellaz op 23-VII-1982.

Perizoma minorata TREITSCHKE. Ook slechts één waarneming te Avise op 31-VII-1985. Deze boreo-alpiene soort vliegt volgens FORSTER & WOHLFAHRT (1981) in de Alpen tussen 1000 en 2500 m.

Perizoma blandiata DENIS & SCHIFFERMÜLLER. Zowel te Zvise als te Cerellaz zeldzaam, geen waarnemingen op de hoger gelegen plaatsen.

Figuur 22 : a. *Colostygia lineolata* FABRICIUS, Jovençon 9.VII.1983; b. *Perizoma obsoletaria* HERRICH-SCHÄFFER, Vens 8.VIII.1985; c. *Eupithecia abietaria* GOEZE, Cerellaz 11.VII.1983; d. *Eupithecia carpophagata* STAUDINGER, Cerellaz 29.VII.1984; e. *Eupithecia venosata* FABRICIUS, Cerellaz 17.VII.1983; f. *Eupithecia denticulata* TREITSCHKE, Vens 10.VII.1982.

***Perizoma albulata* DENIS & SCHIFFERMÜLLER.** Eén vlinder te Cerellaz op 12-VII-1982 en één vlinder te Avise op 13-VII-1983.

***Perizoma obsoletaria* HERRICH-SCHÄFFER.** Waargenomen op de vier plaatsen. Vijf exemplaren in 1985 : één te Avise, twee te Cerellaz en twee te Vens en één vlinder op 9-VII-1983 op de Col de Joux. Volgens FORSTER & WOHLFAHRT (1981) vliegt de soort in de Alpen tussen 1000 en 2200 m, vanaf juni tot half augustus. De soort kan lokaal gewoon zijn.

***Perizoma incultraria* HERRICH-SCHÄFFER.** Slechts één waarneming op de Col de Joux op 9-VII-1983.

***Eupithecia haworthiata* DOUBLEDAY.** Slechts twee waarnemingen : één te Cerellaz op 11-VII-1983 en één te Avise op 13-VII-1983.

***Eupithecia abietaria* GOEZE.** Te Cerellaz is de soort min of meer gewoon, te Avise zeer zeldzaam en we hebben geen waarnemingen op de hoger gelegen plaatsen.

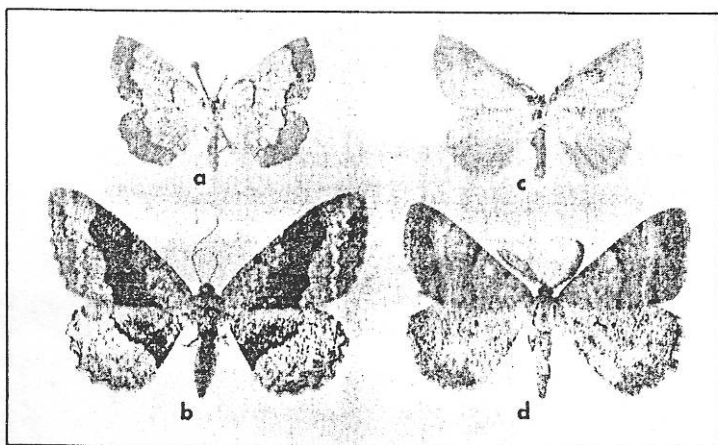
***Eupithecia pyreneata* MABILLE.** Slechts drie waarnemingen : twee te Cerellaz op 11-VII-1983 en 29-VII-1984 en één te Vens op 27-VII-1984.

***Eupithecia silenata* ASSMAN.** Slechts één waarneming te Cerellaz op 11-VII-1983. Volgens FORSTER & WOHLFAHRT (1981) is deze soort niet bekend uit de zuidelijke Alpendalen.

***Eupithecia carpophagata* STAUDINGER.** Zeer zeldzaam te Avise, iets gewoner te Cerellaz, geen waarnemingen op de hoger gelegen plaatsen. Volgens FORSTER & WOHLFAHRT (1981) vliegt deze soort in de zuidelijke Alpen tot ongeveer 2000 m op warme en droge biotopen. Ze is lokaal en zeldzaam.

***Eupithecia venosata* FABRICIUS.** Min of meer gewoon te Cerellaz, zowel in 1983 als in 1984. Te Avise één vlinder op 13-VII-1983 en één vlinder op de Col de Joux op 9-VII-1983.

***Eupithecia cooptata* DIETZE.** Slechts twee exemplaren te Vens op 8-VIII-1985.

Figuur 23 : a. *Epione paralellaria* DENIS & SCHIFFERMÜLLER, Vens 8.VIII.1985; b. *Alcis repandata* LINNAEUS f. *conversaria* HÜBNER, Cerellaz 29.VII.1984; c. *Crocota lutearia* FABRICIUS, Col de Joux 21.VII.1983; d. *Selidosema brunnearia* DE VILLERS, Vens 8.VIII.1985.

Eupithecia distinctaria HERRICH-SCHÄFFER. Slechts één vlinder te Cerellaz op 11-VII-1983.

Eupithecia denticulata TREITSCHKE. Zeer gewoon te Vens, vooral in 1982 en 1984. Slechts één waarneming te Cerellaz op 29-VII-1984. Geen waarnemingen op de andere plaatsen. Deze soort is door FORSTER & WOHLFAHRT (1981) niet opgegeven voor de zuidelijke Alpendalen.

Aplocera praeformata HÜBNER. De soort is zeer zeldzaam te Vens, slechts vier waarnemingen : één op 14-VII-1982, één op 15-VII-1983 en twee vlinders op 19-VII-1983. Geen waarnemingen op de andere plaatsen.

Lithostege griseata DENIS & SCHIFFERMÜLLER. Slechts één waarneming te Vens op 15-VII-1983.

Epilophora sabinata GEYER. Gewoon te Avise en te Cerellaz. Zeldzaam te Vens en zeer zeldzaam op de Col de Joux.

Epione paralellaria DENIS & SCHIFFERMÜLLER. Drie waarnemingen te Cerellaz in 1982, één in 1983. Eén vlinder te Vens op 8-VIII-1985.

Selidosema brunnearia DE VILLERS. Alleen in 1985 te Vens : twee vlinders op 8-VIII-1985. Volgens FORSTER & WOHLFAHRT (1981) vliegen de vlinders overdag vanaf einde juli tot einde augustus. Wij zagen deze soort rond de lamp.

Alcis repandata LINNAEUS. Alleen waarnemingen te Cerellaz. Op 29-VII-1984 vingen we er één exemplaar van de vorm *conversaria* HÜBNER.

Tephronia sepiaria HUFNAGEL. Zeer zeldzaam. Alleen waarnemingen te Avise : twee vlinders op 24-VII-1984 en één op 31-VII-1985.

Gnophos furvatus DENIS & SCHIFFERMÜLLER. Zeer gewoon te Vens en op de Col de Joux, veel minder op de twee lager gelegen plaatsen.

Gnophos obfuscatus DENIS & SCHIFFERMÜLLER. Zeer gewoon te Vens, op de andere plaatsen zeldzaam.

Gnophos pullatus DENIS & SCHIFFERMÜLLER. Zeer zeldzaam te Avise, Cerellaz en Vens, geen waarnemingen op de Col de Joux. Volgens FORSTER & WOHLFAHRT (1981) vliegt de soort in de Alpen tot 2000 m, en is zeer lokaal. De vliegtijd is van begin juni tot half augustus.

Gnophos glaucinarius HÜBNER. Zeer zeldzaam op de vier plaatsen, waarnemingen vooral in 1983.

Gnophos variegatus DUPONCHEL. Slechts twee waarnemingen : te Cerellaz op 5-VII-1982 en op 11-VII-1983.

Gnophos ambiguatus DUPONCHEL Slechts één waarneming te Cerellaz op 11-VII-1983. Volgens FORSTER & WOHLFAHRT (1981) vliegt de soort in de Alpen tot 2600 m, zeer zeldzaam en zeer lokaal. De vliegtijd is van juni tot september.

Gnophos mucidarius HÜBNER. Zeldzaam te Cerellaz, twee waarnemingen : één op 11-VII-1983 en één op 22-VII-1983. Verder één exemplaar te Avise op 31-VII-1985, geen waarnemingen op de andere plaatsen.

Catascia dilucidaria DENIS & SCHIFFERMÜLLER. Slechts één waarneming te Vens op 14-VII-1982.

Psodos quadrifaria SULZER. Te Vetan op grote hoogte, ongeveer 2300 m ving ik overdag één exemplaar van dit typische alpenspannertje op 2-VIII-1985. De vlindertjes hebben een perfecte schutkleur op gele bloempjes.

Crocota lutearia FABRICIUS. Ook dit geel spannertje zagen we overdag op de Col de Joux in 1983 en 1985. Maar de soort komt ook talrijk naar de lamp. Ze is ook waargenomen te Vens, maar is daar beslist zeldzaam, slechts een paar waarnemingen 's nachts.

2.1. SPHINGIDAE

Hemaris tityus LINNAEUS. Slechts één vlinder overdag waargenomen, iets hoger dan de Col de Joux, op 15-VII-1983.

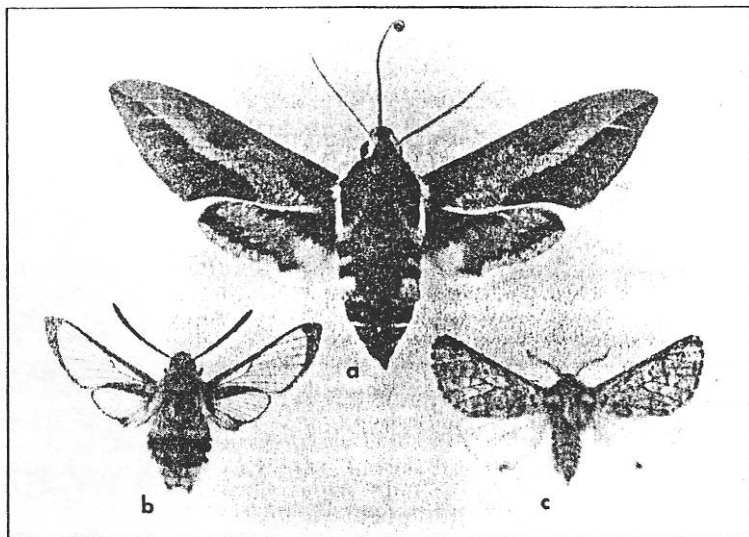
Macroglossum stellatarum LINNAEUS. Ook deze soort vliegt overdag. We hebben de Kolibrievlinder op veel plaatsen waargenomen : Pondel, Lillaz, Avise, Cerellaz, Vens, Col de Joux, Vetan, Prarayer en Quart. Wegens de snelle vlucht is de soort soms moeilijk te vangen.

Agrius convolvuli LINNAEUS. Deze grote pijlstaartvlinder hebben we slechts in 1985 waargenomen. Begin augustus begint de tweede generatie. Op 8 augustus ving ik één vlinder rond de lamp te Vens. De dagen daarna zagen we de soort tijdens de schemering veelvuldig te Cerellaz. De vlinders zogen er nektar uit Flox-bloemen, die er op de hellingen groeien.

Hyles euphorbiae LINNAEUS. Vooral in 1983 was de soort gewoon te Vens. Minder gewoon te Cerellaz en zeer zeldzaam op de beide andere plaatsen.

Sphinx ligustri LINNAEUS. Deze soort zagen we alleen te Cerellaz in 1986. We vingen één vlinder rond Flox-bloemen en één vlinder kwam naar de lamp.

Hyloicus pinastri LINNAEUS. Gewoon op de vier plaatsen, maar veruit het meest te Vens. Zeldzaam in 1985.

Figuur 24 : a. *Hyles euphorbiae* LINNAEUS, Vens 15.VII.1983; b. *Hemaris tityus* LINNAEUS, Col de Joux 15.VII.1983; c. *Thaumetopoea pityocampa* DENIS & SCHIFFERMÜLLER, Cerellaz 22.VII.1984.

Mimas tiliae LINNAEUS. Gewoon te Cerellaz, zeldzaam te Avise. Geen waarnemingen op de andere plaatsen, misschien wel te wijten aan de afwezigheid der lindebomen en andere loofboomsoorten op grotere hoogten.

2.J. THAUMETOPOEIDAE

Thaumetopoea pityocampa DENIS & SCHIFFERMÜLLER. De soort is op de vier plaatsen waargenomen, maar nooit meer dan een paar exemplaren per nacht. Geen waarnemingen in 1985. We hebben nooit rupsennesten waargenomen.

2.K. LYMANTRIIDAE

Orgyia recens HÜBNER. Slechts één waarneming : Cerellaz op 12-VII-1982.

Dicallomera fascelina LINNAEUS. Gewoon te Vens, vooral in 1982 en 1983. Geen waarnemingen op de andere plaatsen.

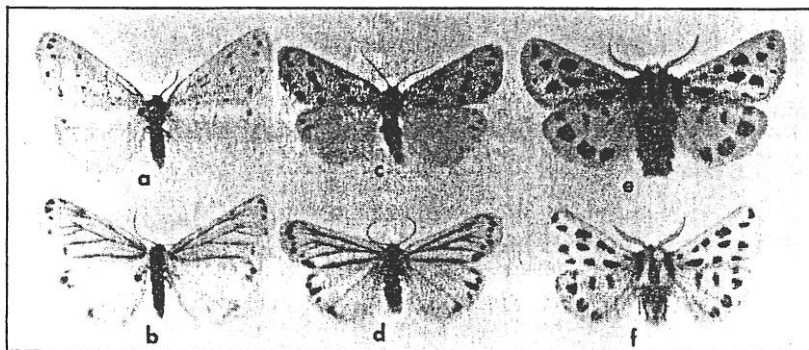
Euproctis chrysorrhoea LINNAEUS. Slechts enkele vlinders te Cerellaz op 22-VII-1984. Zeer zeldzaam op de andere plaatsen.

Lymantria monacha LINNAEUS. Gewoon te Cerellaz en te Vens. Veel minder te Avise en zeer zeldzaam op de Col de Joux. Volgens FORSTER & WOHLFAHRT (1960) vliegt de soort in het gebergte tot een hoogte van 1600 m. De exemplaren die we hier vingen, zijn zeer donker gekleurd, en behoren tot de vorm *eremita* OCHSENHEIMER.

Lymantria dispar LINNAEUS. Zowel 's morgens, 's namiddags als 's nachts namen we deze soort waar, vooral te Pondel, Avise en Cerellaz.

2.L. ARCTIIDAE

Eilema lutarella LINNAEUS. Slechts één waarneming : Avise op 24-VII-

Figuur 25 : a. *Setina irrorella* LINNAEUS, Vens 20.VII.1986; b. *Setina andereggii* HERRICH-SCHÄFFER, Col de Joux 21.VII.1983; c. *Setina aurita* ESPER, Cerellaz 29.VII.1982; d. *Setina aurita* ESPER f. *ramosa* FABRICIUS, Lillaz 10.VII.1982; e. *Chelis maculosa* GERNING, Vens 15.VII.1983; f. *Chelis maculosa* GERNING, Vens 12.VII.1986.

1984. Geen waarnemingen op de andere plaatsen.

Eilema palliatella SCOPOLI. Eveneens slechts één waarneming : Vens op 8-VIII-1985. Elders geen waarnemingen.

Lithosia quadra LINNAEUS. Zeldzaam te Cerellaz en te Vens. Geen waarnemingen op de andere plaatsen.

Setina irrorella LINNAEUS. Gewoon te Vens en op de Col de Joux. Geen waarnemingen op de andere plaatsen.

Setina andereggii HERRICH-SCHÄFFER. Slechts drie waarnemingen : op de Col de Joux op 21-VII-1983. Volgens FORSTER & WOHLFAHRT (1960) is de soort lokaal te vinden in de Alpen tussen 1500 en 3300 m, vanaf einde juli tot begin september. Op de vliegplaats kan ze gewoon zijn.

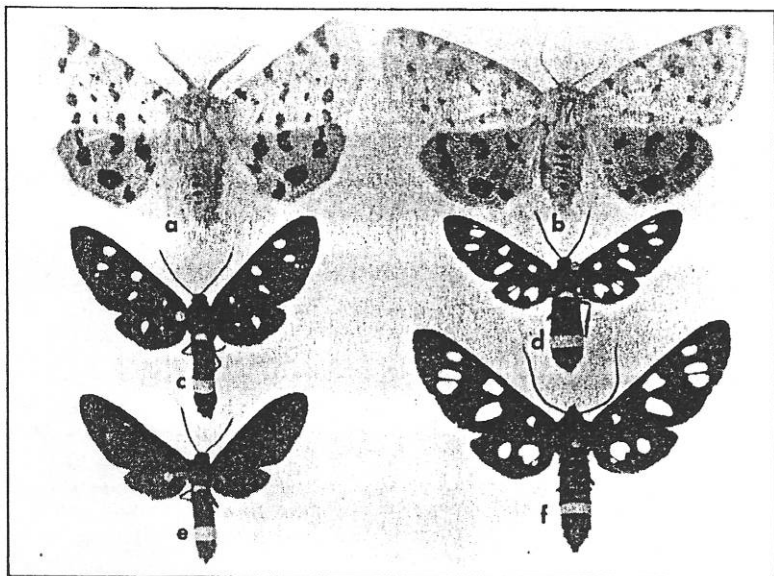
Setina aurita ESPER. In de voormiddag, in de omgeving van Cerellaz en verderop naar Charbonnière. De soort komt er veelvuldig voor. De vorm, waarbij de puntjes op de bovenvleugels vervangen zijn door lijntjes, f. *ramosa* FABRICIUS, komt op grotere hoogte voor : waarnemingen overdag zowel te Lillaz als op de Col de Joux, maar daar zijn ze zeker niet gewoon.

Coscinia cribraria LINNAEUS. Een gewone soort te Vens, veel minder te Avise en Cerellaz en zeldzaam op de Col de Joux. Opmerkelijk is het feit dat zeer weinig wijfjes naar de lamp komen. De vlinders behoren meestal tot de vorm *punctigera* FREYER; af en toe zijn er ook exemplaren van de vorm *candida* CYRILLO.

Diacrisia sannio LINNAEUS. Te Vens en op de Col de Joux zeer zeldzaam en geen waarnemingen op de lager gelegen plaatsen.

Rhyparia purpurata LINNAEUS. Zeer gewoon te Cerellaz en te Vens, zeldzaam te Avise en op de Col de Joux. De eerste vlinders kwamen steeds na middernacht naar de lamp. Wijfjes zijn zeer zeldzaam.

Chelis maculosa GERNING. Zeer gewoon te Cerellaz, iets minder te Vens en zeer zeldzaam op de Col de Joux. Geen waarnemingen te Avise.

Figuur 26 : a. *Rhyparia purpurata* LINNAEUS ♂, Cerellaz 14.VII.1986; b. *Rhyparia purpurata* LINNAEUS ♀, Vens 8.VII.1982; c. *Syntomis phegea* LINNAEUS ♂, Avise 24.VII.1984; d. *Syntomis phegea* LINNAEUS ♀, Avise 17.VII.1983; e. *Syntomis phegea* LINNAEUS f. *iphimedia* ESPER, Avise 15.VII.1986; f. *Syntomis marjana* STAUDER, Pondel 10.VII.1986.

Callimorpha quadripunctaria PODA. De eerste waarnemingen van deze soort gebeurden op het einde van de maand juli, maar in de maand augustus is *quadripunctaria* zeer gewoon te Pondel, Avise en Cerellaz. De vlinders zijn overdag actief en bezoeken dan heel graag de bloempjes van klimop en in mindere mate ook distels. De soort komt ook sporadisch naar de lamp.

2.M. CTENUCHIDAE

Syntomis phegea LINNAEUS. Veelvuldig, meestal na de middag, zowel te Cerellaz als te Avise. De vlinders bezoeken het liefst distels, maar ook de bloemetjes van klimop. De mannetjes maken zeker 95% uit van de populatie. We zagen ook regelmatig vlinders in copula. Van de eenkleurig zwarte vorm, f. *iphimedia* ESPER, vingen we twee exemplaren te Avise op 11 en 15-VII-1986, eveneens overdag.

Syntomis marjana STAUDER. Slechts één exemplaar te Pondel op 10-VII-1986. Volgens ROUGEOT & VIETTE (1978) vliegt de soort o.a. in Piemonte en Centraal-Italië. Waarneming overdag.

Dysauxes ancilla LINNAEUS en *Dysauxes punctata* FABRICIUS kwamen we regelmatig tegen te Cerellaz en te Avise. Ze vlogen tussen het kreupelhout en verborgen zich zodra er onheil was. Beide soorten zijn overdag actief, maar

komen ook 's nachts naar de lamp.

2.N. NOLIDAE

Meganola strigula DENIS & SCHIFFERMÜLLER. Zeldzaam te Avise : één vlindertje op 13-VII-1983. Iets gewoner te Ccrellaz. Geen waarnemingen op de hoger gelegen plaatsen.

(vervolgt)

Boekbespreking

Thomson, G. & Coldrey, J. & Bernard, G. : *Der Teich*.

24 x 27,5 cm, 255 p., 414 kleurenfoto's, 155 tekstfiguren, Franckh'sche Verlagshandlung, W. Keller & Co., Postfach 640, D-7000 Stuttgart 1, 1986, gebonden met stofomslag, DM 98,- (ISBN 3-440-05670-8).

Dit prachtige lees- en kijkboek gaat over het plantaardig en dierlijk leven in en rondom de vijver. Het is een Duitse vertaling door B.P. KREMER van het oorspronkelijke Engelse werk «The pond». De auteurs willen van dit boek enerzijds een determineerwerk maken, maar anderzijds is het ook een mooi kijkboek geworden met talrijke superbe foto's.

Vooraan vindt de lezer een verkorte determiniertabel, waar door middel van tekeningen met een korte begeleidende tekst een overzicht wordt gegeven van de plant- en diergroepen die men in of rondom een vijver kan tegenkomen. In aparte hoofdstukken worden dan de verschillende groepen achtereenvolgens behandeld, o.a. : bacteriën, algen, hogere planten, eencellige dieren, wormen, weekdieren, geleedpotigen, gewervelde dieren. Maar daarnaast wordt ook aandacht besteed aan de specifieke omstandigheden waarin de vijverflora en -fauna moeten leven zoals : de fotosynthese bij waterplanten, het overleven bij tijdelijke vorst of uitdroging, het ademen onder water enz.

De groep van de insecten wordt op 64 pagina's behandeld. Uiteraard wordt aan de libellen ekstra aandacht besteed. De tekst beschrijft hun ontwikkeling van ei tot imago, hun gedrag en hun betekenis voor de ecologie van de vijver. Verder komen aan bod : eendagsvliegen, wantsen, netvleugeligen, kevers, muggen, vliegen, vlinders en kokerjuffers. De tekst wordt verlucht met talrijke uitstekende kleurenfoto's van hoge kwaliteit. Zo wordt b.v. het ontpoppen van de libel *Libellula depressa* in een reeks van 15 foto's voorgesteld op 3 pagina's. In het hele boek komt trouwens nauwelijks een bladzijde voor zonder kleurenfoto's.

Achteraan wordt een aantal gedragsregels voorgesteld voor mensen die het leven in en rondom een vijver willen bestuderen. Er volgt een verklarende lijst van vaktermen en een systematisch overzicht van alle behandelde planten en dieren. Dit prachtige boek kan aanbevolen worden aan alle geïnteresseerden in het leven in en rondom een vijver.

W.O. De Prins